
Què són la democràcia i la dictadura?

On i quan es troben?

PID_00258194

Javier Astudillo Ruiz
Ana Sofía Cardenal

Temps mínim de dedicació recomanat: 3 hores

Javier Astudillo Ruiz

Professor de Ciència Política a la
Universitat Pompeu Fabra.

Ana Sofía Cardenal

Professora de Ciència Política a la
Universitat Oberta de Catalunya.

Índex

Introducció	5
Objectius	14
1. Tipus de règims no democràtics	15
2. Definicions de <i>democràcia</i>	16
3. Mesures de democràcia	17
4. La tercera onada: la democratització a final del segle XX	18
Resum	19
Exercicis d'avaluació	21
Solucionari	22
Bibliografia	23

Introducció

Com hem dit en el mòdul anterior, en aquest curs de *Política comparada* estudiarem principalment per què uns països del món tenen règims democràtics i d'altres, no, i també per què uns països han tingut des de fa temps democràcies estables, mentre que d'altres han anat alternant períodes democràtics amb d'altres de dictatorials. Així, amb les lectures proposades intentarem de trobar els factors que expliquen els nostres interrogants, però com ja hem vist, si volem estudiar el perquè d'un fenomen, en aquest cas l'existència d'un règim democràtic o dictatorial, hem d'estar segurs que estudiarem sempre el mateix fenomen, i no fenòmens diferents coberts, tanmateix, pel mateix terme. En altres paraules, hem d'estar segurs que en estudiar el fenomen democràtic en diferents països i períodes, "no comparem peres amb pomes". Per tant, s'imposa aclarir, en primer lloc, què és la democràcia i què són les dictadures.

Per tractar el tema de les dictadures, proposem la lectura de Brooker. Quant a la democràcia, presentarem dues de les definicions més esteses, la de Dahl i la de Przeworski. Una vegada que hàgim fixat les característiques o propietats que ha de tenir un sistema polític perquè puguem qualificar-lo de democràtic o de dictatorial, procedirem a estudiar com es classifiquen els països en democràcies o dictadures a partir de conceptes de democràcia diferents i de diferents regles per a la seva classificació. Utilitzarem dues lectures que apliquen les regles que es deriven dels conceptes de democràcia estudiats per a classificar els règims del món en democràcies i dictadures. Aquestes classificacions es contrastaran amb les classificacions proporcionades per dos índexs molt utilitzats en la literatura empírica sobre règims polítics, el Polity IV i Freedom House. Finalment, una vegada hàgim après a classificar i els problemes que això planteja, podrem estudiar on i quan s'han donat democràcies i dictadures principalment durant la segona meitat del xx. Per tant, del que és la democràcia i les dictadures, de com apliquem aquests conceptes per a classificar els règims del món, i d'on i quan s'han donat democràcies i dictadures és del que tracta aquest mòdul d'estudi.

Què són la democràcia i les dictadures?

Amb la lectura del text de Brooker el lector podrà estudiar què s'entén per *dictadura* i quines classes de dictadures hi ha. D'aquesta manera, podrà veure que les podem classificar d'acord amb dos criteris. Un és la *forma de govern*, és a dir, les diferents formes que les dictadures tenen de governar. En conseqüència, principalment tenim l'existència d'unes dictadures totalitàries i d'unes altres d'autoritàries. Un altre criteri, tanmateix, se centra més aviat en la qües-

Bibliografia

Brooker, 2000.

tió de qui és qui governa en una dictadura, o el que per a Brooker comporta l'existència de diferents tipus de règims no democràtics. Estudiarem les característiques d'una dictadura de partit únic, militar o personalista.

Pel que fa a les democràcies, presentem dues definicions del concepte: la de Dahl i la de Przeworski. En la mesura que els conceptes d'aquests autors difereixen en aspectes essencials, podem dir que representen dues propostes contraposades. A continuació destaquem tres aspectes essencials en els quals difereixen els conceptes de Dahl i Przeworski. La primera diferència és que mentre Przeworski fa una defensa d'un concepte minimalista de democràcia, Dahl fa apologia d'un ideal màxim de democràcia que no hi ha en aquest món: per això, perquè el que observem és només una imatge imperfecta de l'ideal, proposa no parlar de democràcia sinó de poliarquia.

Un segon element contraposat és que mentre que per a Dahl l'atribut essencial del concepte de democràcia és la **igualtat**, per a Przeworski aquest atribut és la **competència**, i més concretament la competència efectiva o l'alternança. En quin sentit cal entendre la igualtat que hi ha en el centre del concepte de Dahl? Tots els membres d'una comunitat política estem igualment capacitats per a prendre les decisions que ens afecten. Aquesta igualtat ha d'estar garantida a través d'una sèrie d'institucions, entre les quals destaquen els drets polítics i civils. En canvi per a Przeworski, ni la igualtat econòmica ni la política són un atribut essencial de la democràcia. L'únic atribut essencial de la democràcia és que hi hagi una competència efectiva; és a dir, que l'oposició pugui guanyar eleccions i que el partit en el govern accepti perdre-les.

Finalment, els conceptes de Dahl i Przeworski es distingeixen perquè mentre per a Dahl, encara que no és gaire clar, la democràcia o la poliarquia és un concepte continu, per a Przeworski la democràcia és un concepte categòric: un país és una democràcia o no ho és, no hi ha mitges democràcies o règims "híbrids" amb graus de democràcia diferents.

Què és la democràcia?

Per a Dahl, l'essència de la democràcia és el següent:

"Todos los miembros deben ser tratados [...] como si estuvieran igualmente cualificados para participar en el proceso de toma de decisiones sobre las políticas que vaya a seguir la asociación."

Dahl (1999, pàg. 47).

Aquesta condició, que sembla molt senzilla i de fàcil compliment, requereix, tanmateix, els criteris següents per a concretar-se.

1) Participació efectiva

Bibliografia

Dahl, 1989 i 1999.

Tots els ciutadans haurien de tenir l'oportunitat, i tots en el mateix grau, d'expressar les seves preferències respecte a la decisió vinculant que serà presa.

2) Igualtat del vot

En el moment clau de determinar quina decisió es prendrà, tot membre ha de tenir una oportunitat de votar igual i efectiva; i tots els vots s'han de comptar com a iguals.

3) Comprensió il·lustrada

Cada ciutadà hauria de tenir oportunitats adequades, i tots les mateixes, de descobrir quina decisió satisfarà millor els seus interessos.

4) Control de l'agenda

Els ciutadans, i només ells, han de tenir l'oportunitat de decidir sobre quins assumptes s'ha d'elegir democràticament.

5) Inclusió dels adults

El *démos* ('els ciutadans') ha d'incloure tots els membres adults d'una associació, a excepció dels transeünts i les persones alienades mentalment.

I perquè aquests criteris es puguin acomplir, Dahl hi afegeix que seria necessari que es donessin les institucions o pràctiques següents:

1. Càrrecs públics elegits pels ciutadans.
2. Eleccions lliures, imparcials i freqüents.
3. Llibertat d'expressió.
4. Fonts d'informació alternatives.
5. Dret a constituir associacions.
6. Ciutadania inclusiva (tots els adults que resideixin permanentment al país tindran tots aquests drets).

Característiques de la poliarquia

Ja hem recordat les característiques o propietats que té la democràcia. Ara bé, per a Dahl, cap règim polític del món no compleix al cent per cent, però entre no ser democràtic al cent per cent i no ser-ho gens ni mica hi ha evidentment diferents graus. Dahl anomena *poliarquia* ('govern de molts') el grau imperfecte que tenim.

Doncs bé, perquè hi hagi una poliarquia n'hi ha prou que es compleixin dos criteris:

Bibliografia

Dahl, 1971, pàg. 4.

1) Liberalització

Aquest criteri fa referència a quanta llibertat té un individu tant per a influir com per a participar en les tasques de govern. A efectes pràctics, es refereix a la llibertat amb què podem criticar el govern (discrepància pública) i proposar altres candidats per als seus llocs. Ara bé, aquesta dimensió no ens diu de cap manera quants individus gaudeixen d'aquesta llibertat.

2) Inclusivitat

Aquesta dimensió fa referència a quants individus gaudeixen de la llibertat admesa d'influir i participar. A efectes pràctics, Dahl considera que aquesta última dimensió es refereix a l'extensió del sufragi.

Combinant tots dos criteris obtenim les classes de règims polítics següents:

1) En primer lloc, els règims que permeten un grau alt de discrepància pública i participació en les tasques de govern, però només a uns quants. Dahl els anomena *oligarquies competitives*.

Exemple

L'Anglaterra victoriana.

2) En segon lloc, els règims que, al contrari, només admeten un nivell baix de discrepància i participació, però en què el nivell admès és gaudit per molts ciutadans. Aquest autor els anomena *hegemonies inclusives*.

Exemple

L'Alemanya de Bismarck.

3) En tercer lloc, els règims que permeten poca discrepància pública i en què, a més, pocs individus poden participar en el poc grau que s'admet. Els qualifica d'*hegemonies tancades*.

Exemple

L'Espanya de Ferran VII.

4) I finalment, els règims que permetin molta discrepància pública. N'hi ha molts i els qualifica de *poliarquies*.

En resum, en el seu llibre *Democracy and its Critics* Dahl considera que en una poliarquia "la ciutadania s'amplia a una proporció d'adults relativament elevada i els drets de la ciutadania inclouen la possibilitat d'oposar-se o de castigar amb el vot els funcionaris més alts del govern". O si volem ser una mica més precisos, parlarem de *poliarquies* o *democràcies existents* quan en un sistema polític:

"La mayoría de los que toman las decisiones colectivas del poder son seleccionados a través de elecciones limpias, honestas y periódicas, en las que los candidatos compiten libremente por votos, y en las que virtualmente toda la población adulta tiene derecho a votar."

Huntington (1994, pàg. 20).

Per a Przeworski (1982), l'essència de la democràcia és que hi hagi eleccions competitives (com ell diu "que els càrrecs polítics siguin ocupats a través d'eleccions"), però tan fonamental com que hi hagi eleccions és que la com-

Bibliografia

Dahl, 1988, pàg. 220.

petència entre les forces polítiques per a ocupar aquests càrrecs sigui efectiva. Però, què vol dir Przeworski quan insisteix que la competència ha de ser efectiva? Doncs bé, vol dir que:

- 1) Hi ha d'haver una oposició al partit en el govern.
- 2) Els resultats no poden estar decidits abans de l'elecció, vol dir que l'oposició ha de poder guanyar les eleccions i per tant hi ha d'haver vertadera incertesa. Això ho anomena *incertesa ex-ante*.
- 3) Els resultats, una vegada celebrada l'elecció, són inamovibles: es respecten i s'accepten. Això ho anomena *irreversibilitat ex-post*.
- 4) Aquest procés ha de poder repetir-se en el temps. Tots aquests principis han de donar-se i repetir-se en cada elecció.

Què podem dir d'aquesta definició? Doncs que per a Przeworski no n'hi ha prou amb la mera existència d'eleccions competitives; és sobretot fonamental que la competència sigui efectiva. I, com ja hem vist, això vol dir que:

- l'oposició ha de poder guanyar eleccions (*incertesa ex-ante*) i
- el partit en el govern ha de poder acceptar perdre-les (*irreversibilitat ex-post*)

D'aquests principis es deriva la definició de Przeworski de democràcia com a "institucionalització de la incertesa".

A diferència de Dahl, que no fa cap esforç deliberat per operacionalitzar el seu concepte de democràcia, Przeworski sí que ho fa. En una de les lectures dins d'aquest mòdul veurem les regles que utilitza per a poder classificar els règims del món. Veurem que mentre que serà relativament fàcil observar la primera part de la seva definició -si se celebren o no eleccions per a elegir els càrrecs públics-, serà molt més difícil capturar la segona part de la seva definició - que la competència sigui veritablement efectiva. Un dels criteris que utilitzarà per a capturar aquesta dimensió serà l'alternança, encara que, com veurem, l'aplicació d'aquest criteri no serà unívoca ni estarà exempta de problemes.

Per acabar, podríem preguntar-nos si de les dues dimensions que per a Dahl defineixen una poliarquia n'hi ha alguna que sigui més important per a Przeworski. Després del periple realitzat, hauria de quedar clar que sí. Per a Przeworski, hi ha una dimensió que és més important que l'altra: la de la competència o "liberalització" en el llenguatge de Dahl. I per això classifica com a democràcies països que no tenen la plena inclusió, com la Sud-àfrica de

l'apartheid, la Grècia clàssica, o la Suïssa abans d'atorgar el dret de vot a les dones. Finalment, la seva defensa d'un concepte minimalista de democràcia no quedaria del tot clar si no esmentés explícitament aquells atributs que no inclou el seu concepte de democràcia. Així, ell mateix contesta a la pregunta de què no és democràcia. La democràcia no és:

- igualtat econòmica ni social
- control o rendició de comptes (accountability)
- participació
- subordinació del poder militar al civil
- l'exercici efectiu de drets i llibertats
- etc.

Com classificar els règims polítics?

Bibliografia

Alvarez, M.; Cheibub, J. A.; Limongi, F.; Przeworski, A. (1996). «Classifying political regimes». *Studies in Comparative International Development* (vol. 31, núm. 2, pàgs. 3-36).

Teorell, J.; Coppedge, M.; Skaaning, S. E.; Lindberg, S. (2016). *Measuring electoral democracy with V-Dem data: introducing a new polyarchy index*. Göteborg: V-Dem Institute Working Paper Series.

A part de les lectures de Dahl i Przeworski en les quals cada autor fa explícit el seu concepte de democràcia, en aquest mòdul s'inclouen dues lectures (Alvarez, Cheibub, Limongi i Przeworski, 1996; Teorell, Coppedge, Skaaning i Lindberg, 2016), que operacionalitzen els conceptes de democràcia estudiats per a transformar-los en una sèrie de regles "operatives" que permeten la classificació de règims (democràcies / autocràcies) al món de l'observable. L'objectiu d'aquestes lectures és que pugueu seguir i aprendre el procés a través del qual un concepte s'operacionalitza i us familiaritzeu amb dues propostes de classificació de règims polítics: la d'Álvarez i altres, o ACLP, i la de V-Dem. Ambdues són representatives de dues aproximacions diferents al mesurament de la democràcia en la literatura.

La primera aproximació es basa en una definició mínima de democràcia que la redueix als aspectes procedimentals, bàsicament l'existència d'eleccions i de competència electoral. Aquesta manera de mesurar la democràcia també es basa en un concepte categòric de democràcia, cosa que vol dir que s'han de complir un seguit de condicions o que el règim ha de reunir una sèrie de

característiques perquè sigui definit com a democràcia. Normalment, aquesta aproximació utilitza un conjunt de regles clares i es basa en dades observables per classificar els règims de manera dicotòmica (democràcia/autocràcia).

Una altra característica d'aquesta aproximació és la manera de tractar l'error. Com que es tracta d'una proposta dicotòmica, haurem de triar en quina direcció equivocar-se. Normalment, amb les regles que ens proposen ACLP, podrem classificar fins a un 90 % dels casos; tanmateix, hi haurà un 10 % de casos per als quals no tindrem prou informació per classificar-los en una direcció o una altra. Per a aquests casos «dubtosos», l'elecció consistirà a decidir si preferim cometre l'error de classificar-los com a dictadures quan són democràcies — falsos negatius— o com a democràcies quan són dictadures —falsos positius.

La lectura d'Alvárez i altres (1996) representa la proposta original i típica d'aquest tipus d'aproximació al mesurament de la democràcia. Posteriorment, aquesta proposta ha estat actualitzada per Cheibub, Gandhi i Vreeland (2010); una altra proposta que es basa en aquesta aproximació és la de Boix, Miller i Rosato (2013).

Bibliografia

Cheibub, J. A.; Gandhi, J.; Vreeland, J. R. (2010). «Democracy and dictatorship revisited». *Public choice* (vol. 143, núm. 1-2, pàgs. 67-101).

Boix, C.; Miller, M.; Rosato, S. (2013). «A complete data set of political regimes, 1800-2007». *Comparative Political Studies* (vol. 46, núm. 12, pàgs. 1.523-1.554).

La segona aproximació es basa en una definició més complexa de democràcia que inclou diversos components, entre els quals hi ha aspectes procedimentals però també normalment drets civils i polítics. Aquest tipus de mesurament sol anar acompanyat per un concepte continu o d'interval de democràcia que es mesura en una escala. En aquesta aproximació, es troben diferents propostes que varien quant a complexitat pel que fa al nombre de components de la democràcia: la relació entre ells, la matemàtica utilitzada per mesurar i agregar aquests components en un únic índex i l'estimació de l'error.

La proposta V-Dem representa un nivell mitjà-alt de complexitat. Inclou onze components que serveixen per formar dos índexs de democràcia: la democràcia electoral, que inclou sobretot els aspectes procedimentals, i la liberal, que inclou una llista més àmplia de drets polítics i civils i l'imperi de la llei. L'índex de democràcia electoral de V-Dem mesura separadament cinc components clau del concepte de poliarquía de Dahl: «càrrecs electes, eleccions justes i lliures, llibertat d'expressió, autonomia associativa i inclusió de la ciutadania». Aquesta proposta utilitza la summa i la multiplicació per agregar o combinar aquests cinc components en dos índexs de poliarquia.

Com altres propostes de grau o contínues, la codificació es basa en l'opinió d'experts a escala dels països, encara que aquest element de subjectivitat es compensa en part amb la participació d'almenys cinc codificadors per a cada

indicador. Un altre aspecte destacable d'aquesta proposta i que el situa en un nivell de complexitat més elevat que altres propostes similars és que proporciona estimacions de la incertesa de la mesura.

A part d'aquestes, hi ha altres propostes de classificació de la democràcia molt utilitzades en la literatura empírica. Dos de les més conegudes són Polity IV i Freedom House. En línia amb la segona de les aproximacions que hem explicat, ambdues es basen en unes mesures d'interval de democràcia i utilitzen diversos components que després afegeixen en un índex únic. La diferència és que Polity IV inclou components procedimentals de la democràcia i és, amb totes les limitacions que presenta, pròpiament una mesura de democràcia, mentre que Freedom House només té en compte drets polítics i civils.

L'avantatge de les propostes de grau és que ens permeten monitorar millor els canvis que es produeixen dins dels règims polítics. Cada vegada és més difícil identificar quan un règim democràtic ha degenerat en un règim autoritari, ja que el col·lapse de les democràcies cada vegada es produeix menys mitjançant cops d'estat i més mitjançant el control del poder per part d'executius triats democràticament (Levitsky i Ziblatt, 2018). Les propostes de grau ens permeten mesurar com evolucionen els components que són part constitutiva de la democràcia, com ara les eleccions, i els que en són una expressió o un reflex, com els drets polítics i civils.

D'altra banda, una proposta dicotòmica té també importants avantatges, entre les quals destaca la claredat. Caldria preguntar-se si té sentit des d'una perspectiva conceptual parlar d'un règim «mitjanament democràtic». A més, en moltes anàlisis empíriques serà útil fer ús d'un concepte categòric de democràcia. Per això, les propostes de grau solen transformar-se habitualment en conceptes categòrics. Per exemple, a Polity IV, convencionalment s'entén que un règim és democràtic quan el seu valor és igual o superior a 6 i a FH quan el valor està entre 1 i 2,5.

On i quan es troben?

Una vegada hem vist què és una poliarquia (les democràcies existents) i què és una dictadura i les seves classes, podem passar a veure en quins països es donen les unes i les altres per a descobrir quin tipus de règim polític predomina més, i posteriorment intentar d'explicar quins factors són els que expliquen la probabilitat que té un país amb unes determinades característiques socials, econòmiques i institucionals de ser governat per una democràcia o una dictadura. Però per a resoldre això últim, a més d'un estudi comparatiu en l'espai convé fer-ne un altre en el temps. D'aquesta manera, podrem aprofundir en el nostre coneixement sobre el desenvolupament de la democràcia i de les dictadures preguntant-nos: els països que constatem que tenen ara democràcia, en tenen des de fa gaire? I els països que no en tenen ara, mai no en van conèixer? En altres paraules, un estudi en el temps ens permet de contestar la pregunta següent: el pas d'una dictadura a una democràcia, és un procés

Bibliografia

Steve Levitsky i Daniel Ziblatt (2018). *How Democracies Die*. Nova York: Penguin Random House.

en una única direcció? O, al contrari, hi ha hagut passos enrere? Algun lector pot pensar que és obvi que es pot passar tant de les dictadures a les democràcies com d'aquestes últimes a les primeres. Però convé recordar que només un coneixement de l'experiència històrica de diversos països ens ha mostrat que efectivament això ha estat així i, a més, d'una manera no anecdòtica. Que no sempre s'ha cregut això ho prova que la implantació de la democràcia en molts països europeus després de la Primera Guerra Mundial va portar algunes persones a afirmar que el moviment cap a la democràcia era un moviment natural, a causa d'una llei general del progrés social.

En tercer lloc, ens podem preguntar llavors si aquests processos de pas d'una dictadura a una democràcia, i d'una democràcia a una dictadura, s'han donat en tots els països, o només en uns de determinats. Què és el que explica, per tant, que uns països que una vegada van assolir la democràcia mai no la van perdre, com és el cas de la Gran Bretanya, mentre que d'altres mai no l'han conegut, com és el cas de l'Àrabia Saudita, i molts altres la van assolir en algun moment de la seva història per perdre-la després?

Finalment, ens podem fer la pregunta següent. Sabem que uns països són democràtics i d'altres, no, que n'hi ha que són democràtics i que sempre ho han estat, mentre que d'altres han passat per períodes de democràcia i dictadura, però cada país que va passar d'una dictadura a una democràcia ho va fer en un moment diferent? O, al contrari, aquest pas en diversos països tendeix a concentrar-se en uns períodes concrets? En altres paraules, no hi ha onades de democratització com igualment hi pot haver onades de cops d'estat o contraonades? Per a donar resposta a aquests interrogants, hauríem de fer, per tant, un estudi dels règims polítics combinant les comparacions en el temps i l'espai.

La lectura del text de Samuel P. Huntington *La tercera Ola: La democratización a finales del siglo XX* (1994) contesta bastants d'aquestes preguntes. Però sobretot és conegut per posar en relleu que els passos d'una dictadura a una democràcia, i viceversa, no es donen en cada país en moments diferents, sinó que tendeixen a concentrar-se. Així, Huntington pretén estudiar el que considera que és un dels desenvolupaments polítics globals més importants del final del segle XX, la "transición de unos treinta países desde un sistema político no democrático a uno que sí lo es". Però el que és important del text és que una vegada sapiguem què ha passat, puguem veure que la pregunta de què explica que un país determinat en un moment precís tingui una democràcia o una dictadura, realment comporta saber per què tant les democràcies com les dictadures poden ser inestables. Per què això passa en uns països però no en d'altres? Per què uns països s'han democratitzat més d'una vegada? Per què ho han fet més o menys alhora? Per què uns països es van desplaçar cap a un sistema polític democràtic, però d'altres no ho han fet?

Bibliografia

Huntington, 1994, pàg. 13.

Objectius

1. Distingir els diferents tipus de règim no democràtic que hi ha o hi ha hagut durant el segle XX.
2. Distingir una poliarquia d'una oligarquia competitiva i d'una hegemonia inclusiva.
3. Aprendre què són les onades de democratització, quan han tingut lloc, quina ha estat l'última i quins països ha comprès.

1. Tipus de règims no democràtics

Paul Brooker (2000). "Types of Non-Democratic Regime". A: *Non-Democratic Regimes: Theory, government and politics* (pàg. 36-58). Nova York: St. Martin's Press.

2. Definicions de *democràcia*

Adam Przeworski. "Minimalist Conception of Democracy: A defence" i **Robert Dahl.** "Polyarchal Democracy". A: Robert Dahl; Ian Shapiro; José Antonio Cheibub (2003). *The Democracy Sourcebook* (pàg. 12-17 i pàg. 48-53). Cambridge, MA / Londres: The MIT Press.

3. Mesures de democràcia

Michael Coppedge; Wolfgang Reinicke (1990). "Measuring Poliararchy". *Studies in Comparative International Development* (vol. 1, núm. 25, pàg. 51-72).

Michael Alvarez; José Antonio Cheibub; Fernando Limongi; Adam Przeworski (1996). "Classifying political regimes". *Studies in Comparative International Development* (núm. 2, vol. 31, pàg. 3-36).

4. La tercera onada: la democratització a final del segle XX

Samuel P. Huntington (1994). "¿Qué?". A: *La Tercera ola: la democratización a finales del siglo XX* (pàg. 17-40). Barcelona: Paidós.

Resum

Per estudiar l'existència de democràcies i dictadures hem d'aclarir primer què entenem per règim democràtic o dictatorial, sinó correm el risc de "comparar peres amb pomes". Amb la lectura del text de Brooker (2000) el lector pot estudiar què s'entén per dictadura i com les podem classificar segons dos criteris: (1) tenint en compte les diferents formes de governar que tenen les dictadures, i (2) segons qui governa.

Respecte a les democràcies, el primer que s'ha de dir és que per esmentar-les ens referim a les poliarquies, la forma de govern que més s'hi acostava. Per a Dahl, l'essència de la democràcia és que "tots els membres han de ser tractats [...] com si estiguessin igual de qualificats per a participar en el procés de presa de decisions sobre les polítiques que seguirà l'associació" (Dahl, 1999:47). Això comporta que es donin dues condicions mínimes: (1) que s'accepti la discrepància pública i que es puguin proposar candidats alternatius als càrrecs públics (liberalització), i (2) que aquests drets els tinguin tots els ciutadans d'un país (inclusivitat). Quan tots dos criteris es compleixen, tenim una poliarquia. Quan no se'n compleix cap, una hegemonia tancada. Si tenim principalment la liberalització, tenim una oligarquia competitiva. I si tenim la inclusivitat, una hegemonia inclusiva.

Finalment, una vegada hem vist què és una poliarquia (les democràcies existents) i què és una dictadura i de quins tipus n'hi ha, podem passar a veure en quins països es donen les unes i les altres per descobrir quin tipus de règim polític predomina més i des de quan. Així, descobrirem que el nombre de democràcies que hi ha en el món va augmentar considerablement a partir de 1974 i va constituir el que s'ha anomenat tercera onada de democratització. Aquest fet ha estat qualificat per bastants investigadors com un dels esdeveniments més importants de les acaballes del segle XX.

Exercicis d'autoavaluació

1. Quines són les diferències fonamentals entre un règim totalitari i un d'autoritari?
2. Quina ha estat l'objecció fonamental que s'ha fet a la tesi d'O'Donnell sobre l'autoritarisme burocràtic?
3. Què és una onada de democratització?
4. En quines àrees geogràfiques va tenir lloc principalment la tercera onada de democratització?

Solucionari

1. Principalment, basant-nos en tres característiques: 1) el grau de mobilització de la població per part de la dictadura (alt en un règim totalitari i més baix en un d'autoritari); 2) la importància de la ideologia (alta en un règim totalitari i més baixa en un d'autoritari), i 3) l'existència de pluralisme dins del règim (escassa en un règim totalitari i més elevada en un d'autoritari).
2. La relació de necessitat que va establir entre la modernització econòmica d'un país i l'aparició de l'autoritarisme burocràtic.
3. Un conjunt de transicions d'un règim no democràtic a un altre de democràtic, que es donen en un determinat període de temps i que superen significativament les transicions en direcció oposada durant el mateix període.
4. Al sud d'Europa, a l'Amèrica Llatina, a l'est de l'Àsia i a l'est d'Europa.

Bibliografia

Apartat 1

Aguirre, B.E. (1989). 'The Conventionalization of Collective Behavior in Cuba', a I. L. Horowitz (ed.), *Cuban Communism*, 7a. ed. (New Brunswick, N.J.: Transaction).

Alagappa, M. (1995). *Political Legitimacy in Southeast Asia* (Stanford: Stanford University Press), cap. 1-3.

al-Khalil, S. (1989). *Republic of Fear: Saddam's Iraq* (Londres: Hutchinson Radius).

Allen, W.S. (1984). *The Nazi Seizure of Power*, ed. rev. (Nova York: F. Watts).

Andrain, C.F. (1964). 'Guinea and Senegal: Contrasting Types of African Socialism', a W.H. Friedland i C. G. Rosberg (eds), *African Socialism* (Stanford: Stanford University Press).

Apter, D.E. (1965). *The Politics of Modernization* (Chicago: University of Chicago Press).

Arendt, H. (1962). *The Origins of Totalitarianism* (1a. publicació 1951) (Cleveland i Nova York: Meridian).

Ash, T.G. (1997). *The File: A Personal History* (Londres: HarperCollins).

Atkin, M. (1997). 'Tajikistan: Reform, Reaction, and Civil War', a I. Bremmer i R. Taras (eds), *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press).

Azarya, V; Chazan, N. (1987). 'Disengagement from the State in Africa: Reflections on the Experience of Ghana and Guinea', *Comparative Studies in Society and History*, 29, 1.

Baker, R.W. (1978). *Egypt's Uncertain Revolution under Nasser and Sadat* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press).

Barber, B.R. (1969). 'Conceptual Foundations of Totalitarianism', a C. J. Friedrich, M. Curtis i B. R. Barber, *Totalitarianism in Perspective: Three Views* (Londres: Pall Mall Press).

Baregu, M. (1994). 'The Rise and Fall of the One-Party State in Tanzania', a J. A. Widner (ed.), *Economic Change and Political Liberalization in Sub-Saharan Africa* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).

Barkan, J.D.; Okumu, J.J. (1978). "'Semi-Competitive" Elections, Clientelism, and Political Recruitment in a No-Party State: The Kenyan Experience', a G. Hermet, R. Rose i A. Rouquié (eds), *Elections Without Choice* (Basingstoke: Macmillan).

Bell, J.D. (1993). 'Bulgaria', a S White, J. Batt i P. G. Lewis (eds), *Developments in East European Politics* (Basingstoke: Macmillan).

Berglund, S.; Delleubrant, J.A. (1991). 'The Breakdown of Authoritarianism in Eastern Europe', a S. Berglund i J. A. Dellenbrant (eds), *The New Democracies in Eastern Europe* (Aldershot: Edward Elgar).

Bienen, H. (1970a). *Tanzania: Party Transformation and Economic Development* (Princeton: Princeton University Press).

Bienen, H. (1970b). 'One-Party Systems in Africa', a S.P. Huntington i C.H. Moore (eds), *Authoritarian Politics in Modern Society: The Dynamics of Established One-Party systems* (Nova York Basic Books).

Bova, R. (1991). 'Political Dynamics of the Post-Communist Transition: A Comparative Perspective', *World Politics* 44 1.

Bowie, L. (1976). 'Charisma, Weber and Nasir', *Middle East Journal* 30, 2.

Bracher, K.D. (1973). *The German Dictatorship The Origins Structure and Consequences of National Socialism* (Harmondsworth: Penguin).

Bratton, M.; Van de Walle, N. (1992). 'Popular Protest and Political Reform in Africa', *Comparative Politics*, 24, 4.

- Bratton, M.; Van de Walle, N.** (1994). 'Neopatrimonial Regimes and Political Transitions in Africa', *World Politics*, 46, 4.
- Brooker, P.** (1991). *The Faces of Fraternalism: Nazi Germany, Fascist Italy and Imperial Japan* (Oxford: Oxford University Press).
- Brooker, P.** (1995). *Twentieth-Century Dictatorships The Ideological One Party States* (Basingstoke: Macmillan)
- Brooker, P.** (1997). *Defiant Dictatorships Communist and Middle Eastern Dictatorships in a Democratic Age* (Basingstoke Macmillan).
- Broszat, M.** (1981). *The Hitler State* (Londres Longman).
- Brown, A.** (1996). *The Gorbachev Factor* (Oxford: Oxford University Press).
- Brown, D.** (1995). 'Democratization and the Renegotiation of Ethnicity', a D.A. Bell, D. Brown, K. Jayasuriya i D.M. Jones (eds) *Towards Illiberal Democracy in Pacific Asia* (Basingstoke: Macmillan).
- Bruhn, K.** (1996). 'Social Spending and Political Support: The "Lessons" of the National Solidarity Program in Mexico', *Comparative Politics*, 28, 2.
- Bunce, V.** (1995). 'Comparing East and South', *Journal of Democracy*, 6, 3.
- Calvert, P.** (1990). *Revolution and Counter-Revolution* (Milton Keynes: Open University Press).
- Carter, G.M.** (1962). 'Introduction', a G. M. Carter (ed.), *African One-Party States* (Ithaca: Cornell University Press).
- Case, W.F.** (1996). 'Can the "Hallway House" Stand? Semidemocracy and Elite Theory in Three Southeast Asian Countries', *Comparative Politics*, 28, 4.
- Chan, H.C.** (1976). *The Dynamics of One Party Dominance: The PAP at the Grass Roots* (Singapore: Singapore University Press).
- Cheng, T.J.** (1989). 'Democratizing the Quasi-Leninist Regime in Taiwan', *World Politics*, 41, 4.
- Childers, T.** (1983). *The Nazi Voter: The Social Foundations of Fascism in Germany, 1919-1933* (Chapel Hill: University of North Carolina Press).
- Clapham, C.; Philip, G.** (1985). 'The Political Dilemmas of Military Regimes', a C. Clapham i G. Philip (eds), *The Political Dilemmas of Military Regimes* (Beckenham: Croom Helm).
- Clapham, C.; Wiseman, J.A.** (1995). 'Conclusion', a J. A. Wiseman (ed.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).
- Coleman, J.S.; Rosberg, C.G.** (1964). 'Conclusions', a J. S. Coleman i C. G. Rosberg (eds), *Political Parties and National Integration in Tropical Africa* (Berkeley: University of California Press).
- Collier, D.** (ed.) (1979). *The New Authoritarianism in Latin America* (Princeton: Princeton University Press).
- Cornelius, W.A.** (1987). 'Political Liberalization in an Authoritarian Regime: Mexico, 1976-1985', a J. Gentleman (ed.), *Mexican Politics in Transition* (Boulder: Westview).
- Cotler, J.** (1986). 'Military Interventions and "Transfer of Power to Civilians" in Peru', a G. O'Donnell, P. C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America* (Baltimore i Londres: Johns Hopkins University Press).
- Cotton, J.** (1993). 'Political Innovation in Singapore: The Presidency, the Leadership and the Party', a G. Rodan (ed.), *Singapore Changes Guard* (Melbourne: Longman Cheshire).
- Coulon, C.** (1988). 'Senegal: The Development and Fragility of Semidemocracy', a L. Diamond, J.J. Linz i S.M. Lipset (eds), *Democracy in Developing Countries: Africa* (Boulder: Lynne Rienner).

- Crook, R.C.** (1995). 'Côte d'Ivoire - Multi-Party Democracy and Political Change: Surviving the Crisis', a J. A. Wiseman (en.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).
- Crouch, H.** (1978). *The Army and Politics in Indonesia* (Ithaca: Cornell University Press).
- Crouch, H.** (1979). 'Patrimonialism and Military Rule in Indonesia', *World Politics*, 31, 4.
- Crouch, H.** (1996). *Government and Society in Malaysia* (Ithaca: Cornell University Press).
- Curtis, M.** (1969). 'Retreat from Totalitarianism', a C.J. Friedrich, M. Curtis i B.R. Barber, *Totalitarianism in Perspective: Three Views* (Londres: Pall Mall Press).
- Decalo, S.** (1989). 'Modalities of Civil-Military Stability in Africa', *Journal of Modern African Studies*, 27, 4.
- Decalo, S.** (1990). *Coups and Army Rule in Africa*, 2a. ed. (New Haven: Yale University Press).
- Dekmejian, R.H.** (1971). *Egypt under Nasir: A Study in Political Dynamics* (Albany: State University of New York Press).
- Dekmejian, R.H.** (1976). 'Marx, Weber and the Egyptian Revolution', *Middle East Journal*, 30, 2.
- Diamond, L.; Linz, J.J.; Lipset, S.M.** (1989). 'Preface', a L. Diamond, J. J. Linz i S. M. Lipset (eds), *Democracy in Developing Countries* (Boulder: Lynne Rienner).
- Doornbos, M.** (1990). 'The African State in Academic Debate: Retrospect and Prospect', *Journal of Modern African Studies*, 28, 2.
- Dresser, D.** (1994). 'Embellishment, Empowerment, or Euthanasia of the PRI? Neoliberalism and Party Reform in Mexico', a M.L. Cook, K.J. Middlebrook i J.M. Horcasitas (eds), *The Politics of Economic Restructuring: State-Society Relations and Regime Change in Mexico* (San Diego: University of California).
- Dreyer, E.L.** (1995). *China at War, 1901-1949* (Londres i Nova York: Longman).
- Dunkerley, J.** (1985). 'Central America: Collapse of the Military System', a C. Clapham i G. Philip (eds), *The Political Dilemmas of Military Regimes* (Beckenham: Croom Helm).
- Easter, G.M.** (1997). 'Preference for Presidentialism: Postcommunist Regime Change in Russia and the NIS', *World Politics*, 49, 2.
- Eastman, L.E.** (1984). *Seeds of Destruction: Nationalist China in War and Revolution 1937-1949* (Stanford: Stanford University Press).
- Eisenstadt, S.N.** (1973). *Traditional Patrimonialism and Modern Neopatrimonialism* (Beverly Hills: Sage).
- Epstein, E.C.** (1984). 'Legitimacy, Institutionalization and Opposition in Exclusionary Bureaucratic-Authoritarian Regime's', *Comparative Politic*, 17, 1.
- Fainsod, M.** (1958). *Smolensk Under Soviet Rule* (Cambridge, Mass: Harvard University Press).
- Fall, B.B.** (1967). *The Two Viet-Nams: A Political and Military Analysis* (Nova York: Praeger).
- Farcau, B.W.** (1994). *The Coup: Tactics in the Seizure of Power* (Westport, Conn.: Praeger).
- Ferguson, J.** (1988). *Papa Doc, Baby Doe: Haiti and the Duvaliers*, ed. rev. (Oxford: Blackwell).
- Finer, S.E.** (1974). *Comparative Government* (Harmondsworth: Penguin).
- Finer, S.E.** (1976). *The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics*, 2a. ed. (1a. publicació 1962) (Harmondsworth: Penguin).
- Finer, S.E.** (1988). *The Man on Horseback: The Role of the Military in Politics*, 2a. ed. rev. (Boulder: Westview).
- First, R.** (1970). *The Barrel of a Gun: Political Power in Africa and the Coup d'État* (Londres: Allen Lane).

- Forrest, J.B.** (1988). 'The Quest for State "Hardness" in Africa', *Comparative Politics*, 20, 4.
- Fox, J.** (1994). 'Political Change in Mexico's New Peasant Economy', a M.L. Cook, K.J. Middlebrook i J.M. Horcasitas (eds), *The Politics of Economic Restructuring: State-Society Relations and Regime Change in Mexico* (San Diego: University of California).
- Friedrich, C.J.** (1969). 'The Evolving Theory and Practice of Totalitarian Regimes', a C.J. Friedrich, M. Curtis i B.R. Barber (eds), *Totalitarianism in Perspective: Three Views* (Londres: Pall Mall Press).
- Friedrich, C.J.; Brzezinski, Z.K.** (1961). *Totalitarian Dictatorship and Autocracy* (1a. publicació 1956) (Nova York: Praeger).
- Garretón, M.A.** (1986). 'The Political Evolution of the Chilean Military Regime and Problems in the Transition to Democracy', a G. O'Donnell, P.C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- Getty, J.A.** (1985). *Origins of the Great Purges: The Soviet Communist Party Reconsidered, 1933-1938* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Gilbert, D.** (1988). *Sandinistas: The Party and the Revolution* (Oxford: Blackwell).
- Gill, G.** (1994). *The Collapse of a Single-Party System: The Disintegration of the Communist Party of the Soviet Union* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Gleason, G.** (1997). 'Uzbekistan: the politics of national independence', a I. Bremmer i R. Taras (eds), *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Grundy, K.W.** (1964). 'Mali: The Prospects of "Planned Socialism"', a W.C. Friedland i C.G. Rosberg (eds), *African Socialism* (Stanford: Stanford University Press).
- Haggard, S.** (1990). *Pathways from the Periphery: The Politics of Growth in the Newly Industrializing Countries* (Ithaca: Cornell University Press).
- Haggard, S.; Kaufman, R.R.** (1995). *The Political Economy of Democratic Transitions* (Princeton: Princeton University Press).
- Hammond, T.T.** (1975a). 'A Summing Up', a T.T. Hammond (ed.), *The Anatomy of Communist Takeovers* (New Haven: Yale University Press).
- Hammond, T.T.** (1975b). 'The History of Communist Takeovers', a T.T. Hammond (ed.), *The Anatomy of Communist Takeovers* (New Haven: Yale University Press).
- Hamrin, C.L.** (1992). 'The Party Leadership System', a K.G. Lieberthal i D.M. Lampton (eds), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China* (Berkeley: University of California Press).
- Hartlyn, J.** (1989). 'Colombia: The Politics of Violence and Accommodation', a L. Diamond, J.J. Linz i S. M. Lipset (eds), *Democracy in Developing Countries: Vol. 4, Latin America* (Boulder: Lynne Rienner).
- Harvey, N.** (1993). 'The Limits of Concertation in Rural Mexico', a N. Harvey (ed.), *Mexico: Dilemmas of Transition* (Londres: British Academic Press).
- Haynes, J.** (1995). 'Ghana - From Personalist to Democratic Rule', a J.A. Wiseman (ed.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).
- Helliwell, J.F.** (1994). 'Empirical Linkages Between Democracy and Economic Growth', *British Journal of Political Science*, 24, 2.
- Hiden, J.; Farquharson, J.** (1989). *Explaining Hitler's Germany: Historians and the Third Reich*, 2a. ed. (Londres: Batsford).
- Hiro, D.** (1995). *Between Marx and Muhammad: The Changing Face of Central Asia* (Londres: HarperCollins).
- Holmes, L.** (1986). *Politics in the Communist World* (Oxford: Oxford University Press).
- Hough, J.F.** (1977). *The Soviet Union and Social Science Theory* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press).

- Hough, J.F.; Fainsod, M.** (1979). *How the Soviet Union Is Governed* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press).
- Huntington, S.P.** (1967). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil Military Relations* (1a. publicació 1957) (Cambridge, Mass.: Harvard University Press).
- Huntington, S.P.** (1968). *Political Order in Changing Societies* (New Haven: Yale University Press).
- Huntington, S.P.** (1970). 'Social and Institutional Dynamics of One-Party Systems', a S.P. Huntington i C. H. Moore (eds), *Authoritarian Politics in Modern Society: The Dynamics of Established One-Party Systems* (Nova York: Basic Books).
- Huntington, S.P.** (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century* (Norman: University of Oklahoma Press).
- Huskey, E.** (1997). 'Kyrgyzstan: the politics of demographic and economic frustration', a I. Bremmer i R. Taras (eds), *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Im, H.B.** (1987). 'The Rise of Bureaucratic Authoritarianism in South Korea', *World Politics*, 39, 2.
- Jackman, R.W.** (1976). 'Politicians in Uniform: Military Governments and Social Change in The Third World', *American Political Science Review*, 70, 4.
- Jackson, R.H.; Rosberg, C.G.** (1982a). *Personal Rule in Black Africa: Prince, Autocrat, Prophet, Tyrant* (Berkeley: University of California Press).
- Jackson, R.H.; Rosberg, C.G.** (1982b). 'Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood', *World Politics*, 35.
- Jalal, A.** (1995). *Democracy and Authoritarianism in South Asia* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Janos, A.C.** (1970). 'The One-Party State and Social Mobilization East Europe between the Wars', a S.P. Huntington i C.H. Moore (eds), *Authoritarian Politics in Modern Society The Dynamics of Established One-Party Systems* (Nova York: Basic Books).
- Janowitz, M.** (1964). *The Military in the Political Development of New Nations An Essay in Comparative Analysis* (Chicago University of Chicago Press).
- Johnson, J.J.** (1964). *The Military and Society in Latin America* (Stanford Stanford University Press).
- Jones, D.M.** (1995). 'Democracy and Identity: The Paradoxical Character of Political Development', a D. A. Bell, D. Brown, K. Jayasuriya i D.M. Jones (eds), *Towards Illiberal Democracy in Pacific Asia* (Basingstoke: Macmillan).
- Jones, T.** (1976). *Ghana's First Republic, 1960-1966: The Pursuit of the Political Kingdom* (Londres: Methuen).
- Joseph, R.A.** (1987). *Democracy and Prebendal Politics in Nigeria* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Karl, T.L.; Schmitter, P.C.** (1991). 'Modes of Transition in Latin America, Southern and Eastern Europe', *International Social Science Journal* 128. Reprinted a G. Pridham (ed.), *Transitions to Democracy* (Aldershot: Dartmouth, 1995).
- Karsh, E.; Rautsi, I.** (1991). *Saddam Hussein: A Political Biography* (Londres: Brassey's).
- Kasza, G.J.** (1995). *The Conscript Society: Administered Mass Organizations* (New Haven: Yale University Press).
- Kaufman, R.R.** (1979). 'Industrial Change and Authoritarian Rule in Latin America: A Concrete Review of the Bureaucratic-Authoritarian Model', a D. Collier (ed.), *The New Authoritarianism in Latin America* (Princeton: Princeton University Press).
- Kautsky, J.H.** (1962). 'An Essay in the Politics of Development', a J.H. Kautsky (ed.), *Political Change in Underdeveloped Countries* (Nova York: Wiley).

- Kebschull, H.G.** (1994). 'Operation "just Missed": Lessons from Failed Coup Attempts', *Armed Forces and Society*, 20, 4.
- Kennedy, C.H.; Louscher, D.J.** (1991). 'Civil-Military Interaction: Data in Search of a Theory', *Journal of Asian and African Studies*, 26,1-2.
- Kershaw, I.** (1983). *Popular Opinion and Political Dissent in the Third Reich: Bavaria 1933-1945* (Oxford: Oxford University Press).
- Kershaw, I.** (1987). *The 'Hitler Myth': Image and Reality in the Third Reich* (Oxford: Oxford University Press).
- Kim H.** (1995). 'On the Nature of the North Korean State', *Korea and World Affairs* 19, 4.
- Kirkpatrick, J.** (1979). 'Dictatorships and Double Standards', *Commentary*, 68, 5.
- Klesner, J.L.** (1998). 'An Electoral Route to Democracy?: Mexico's Transition in Comparative Perspective', *Comparative Politics*, 30, 4.
- Koehl, R.** (1960). 'Feudal Aspects of National Socialism', *American Political Science Review*, 54, 4.
- Kornai, J.** (1992). *The Socialist System: The Political Economy of Communism* (Princeton: Princeton University Press).
- Lamounier, B.** (1989). 'Authoritarian Brazil Revisited: The Impact of Elections on the Abertura', a A. Stepan (ed.), *Democratizing Brazil* (Oxford: Oxford University Press).
- Leslie, W.J.** (1993). *Zaire: Continuity and Political Change in an Oppressive State* (Boulder: Westview).
- Liebenow, J.G.** (1962). 'Liberia', a G.M. Carter (ed.), *African One-Party States* (Ithaca: Cornell University Press).
- Linz, J.J.** (1970). 'An Authoritarian Regime: Spain', a E. Allardt i S. Rokkan (eds), *Mass Politics* (1a. publicació 1964) (Nova York: Free Press).
- Linz, J.J.** (1975). 'Totalitarian and Authoritarian Regimes', a F. I. Greenstein i N. W. Polsby (eds), *Macropolitical Theory: Handbook of Political Science: Vol.3* (Reading, Mass.: Addison-Wesley).
- Linz, J.J.** (1990). 'The Perils of Presidentialism', *Journal of Democracy*, 1. Lipset, S.M. (1959) 'Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy', *American Political Science Review*, 53,1.
- Luckham, R.** (1971). *The Nigerian Military: A Sociological Analysis of Authority & Revolt 1960-67* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Luttwak, E.** (1968). *Coup d'État: A Practical Handbook* (Londres: Allen Lane).
- Lyttelton, A.** (1973). *The Seizure of Power: Fascism in Italy, 1919-1929* (Londres: Weidenfeld and Nicolson).
- Malloy, J.M.** (1971). 'Revolutionary Politics', a J.M. Malloy i R.S. Thorn (eds), *Beyond the Revolution: Bolivia Since 1952* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press).
- Markoff, J.; Duncan Baretta, S.R.** (1985). 'Professional Ideology and Military Activism in Brazil: A Critique of a Thesis of Alfred Stepan', *Comparative Politics*, 17, 2.
- Martin, D.** (1978). 'The 1975 Tanzanian Elections: the Disturbing 6 per cent', a G. Hermet, R. Rose i A. Rouquié (eds), *Elections Without Choice* (Basingstoke: Macmillan).
- Martins, L.** (1986). 'The "Liberalization" of Authoritarian Rule in Brazil' a G. O'Donnell, P.C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- Matthews, B.** (1989). 'Sri Lanka in 1988: Seeds of the Accord', *Asian Survey*, 29, 2.
- Matthews, B.** (1990). 'Sri Lanka in 1989: Peril and Good Luck', *Asian Survey*, 30, 2.

- McKinlay, R.D.; Cohan, A.S.** (1975). 'A Comparative Analysis of the Political and Economic Performance of Military and Civil Regimes: A Cross-National Aggregate Study *Comparative Politics* 8 1.
- McKinlay, R.D.; Cohan, A.S.** (1976). Performance and Instability in Military and Non-military Regime Systems, *American Political Science Review*, 70, 3.
- McKown, R.E.; Kauffman, R.E.** (1973). Party System as a Comparative Analytic Concept in African Politics, *Comparative Politics* 6 1.
- Means, G.P.** (1991). *Malaysian Politics The Second Generation* (Singapur: Oxford University Press).
- Medard, J.F.** (1982). 'The Underdeveloped State in Tropical Africa Political Clientelism or Neo-patrimonialism?', a C. Clapham (ed.) *Private Patronage and Public Power* (Londres: Pinter).
- Menze, E.A.** (1981). 'Totalitarianism: An Outmoded Paradigm?', a E.A. Menze (ed.), *Totalitarianism Reconsidered* (Port Washington, N.Y: Kennicatt).
- Middlebrook, K.J.** (1986). 'Political Liberalization in an Authoritarian Regime: The Case of Mexico', a G. O'Donnell, P. C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- Migdal, J.S.** (1988). *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World* (Princeton: Princeton University Press).
- Milne, R.S.; Mauzy, D.K.** (1990). *Singapore: The Legacy of Lee Kuan Yew* (Boulder: Westview).
- Munro-Kua, A.** (1996). *Authoritarian Populism in Malaysia* (Basingstoke: Macmillan).
- Nelson, J.M.** (1990). 'Conclusions', a J.M. Nelson (ed.), *Economic Crisis and Policy Choice: The Politics of Adjustment in the Third World* (Princeton: Princeton University Press).
- Nickson, R.A.** (1988). 'Tyranny and Longevity: Stroessner's Paraguay', *Third World Quarterly*, 10,1.
- Nissman, D.** (1997). 'Turkmenistan: Just like Old Times', a I. Bremmer i R. Taras (eds), *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Nordlinger, E.A.** (1977). *Soldiers in Politics: Military Coups and Governments* (Englewood Cliffs: Prentice-Hall).
- Nove, A.** (1977). *The Soviet Economic System* (Londres: Allen and Unwin).
- Nurse-Bray, P.** (1983). 'Consensus and community: the theory of African one-party democracy', a G. Duncan (ed.), *Democratic Theory and Practice* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Obando, E.** (1996). 'Fujimori and the Military: A Marriage of Convenience', *NACLA Report on the Americas*, 30, 1.
- O'Donnell, G.** (1979). *Modernization and Bureaucratic Authoritarianism: Studies in South American Politics* (1a. publicació 1973) (Berkeley: University of California Press).
- O'Donnell, G.** (1986). 'Introduction to the Latin American Cases', a G. O'Donnell, P.C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Latin America* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- O'Donnell, G.** (1994). 'Delegative Democracy', *Journal of Democracy*, 5.
- O'Donnell, G.; Schmitter, P.C.** (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- O'Donnell, G.; Schmitter P.C.; Whitehead, L.** (eds) (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- O'Kane, R.H.T.** (1981). 'A Probabilistic Approach to the Causes of Coups d'Etat', *British Journal of Political Science*, 11, 3.
- Olcott, M.B.** (1997). 'Kazakhstan: Pushing for Eurasia', a I. Bremmer i R. Taras (eds), *New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations* (Cambridge: Cambridge University Press).

- Overy, R.** (1995). *Why the Allies Won* (Londres: Jonathan Cape).
- Pempel, T.J.** (1990). 'Introduction', a T.J. Pempel (ed.), *Uncommon Democracies: The One-Party Dominant Regimes* (Ithaca: Cornell University Press).
- Perlmutter, A.** (1974). *Egypt, the Praetorian State* (New Brunswick: Transaction Books).
- Perlmutter, A.** (1977). *The Military and Politics in Modern Times: On Professionals, Praetorians, and Revolutionary Soldiers* (New Haven: Yale University Press).
- Perlmutter, A.** (1981). *Modern Authoritarianism.. A Comparative Institutional Analysis* (New Haven: Yale University Press).
- Pertthes, V.** (1995). *The Political Economy of Syria under Asad* (Londres: I. B. Tauris).
- Peterson, E.N.** (1969). *The Limits of Hitler's Power* (Princeton: Princeton University Press).
- Phadnis, U.** (1989). 'Sri Lanka: Crises of Legitimacy and Integration', a L. Diamond, J.J. Linz i S.M. Lipset (eds), *Democracy in Developing Countries: Vol 3, Asia* (Boulder: Lynne Rienner).
- Philip, G.** (1985). 'Military Rule in South America: The Dilemmas of Authoritarianism', a C. Clapham i G. Philip (eds), *The Political Dilemmas of Military Regimes* (Londres i Sydney: Croom Helm).
- Pion-Berlin, D.** (1992). 'Military Autonomy and Emerging Democracies in South America', *Comparative Politics*, 25, 1.
- Pipes, R.** (1991). *The Russian Revolution* (Nova York: Knopf).
- Pipes, R.** (1994). *Russia under the Bolshevik Regime 1919-1924* (Londres: Harper Collins).
- Porter, G.** (1993). *Vietnam: The Politics of Bureaucratic Socialism* (Ithaca: Cornell University Press).
- Pravda, A.** (1978). 'Elections in Communist Party States', a G. Hermet, R. Rose i A. Rouquié (eds), *Elections Without Choice* (Basingstoke: Macmillan).
- Przeworski, A.** (1991). *Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Pye, L.W.** (1962). 'Armies in the Process of Political Modernization' a J.J. Johnson (ed.), *The Role of the Military in Underdeveloped Countries* (Princeton: Princeton University Press).
- Rabinovich, I.** (1972). *Syria Under the Ba'th 1963-66 The Army-Party Symbiosis* (Jerusalem i Nova York: Israel University Press)
- Remmer, K.L.** (1989). 'Neopatrimonialism. The Politics of Military Rule in Chile, 1973-1987', *Comparative Politics*, 21, 2.
- Remmer, K.L.** (1991). 'New Wine or Old Bottlenecks? The Study of Latin American Democracy', *Comparative Politics* 23, 4.
- Rigby, T.H.** (1972). 'Totalitarianism and Change in Communist Systems', *Comparative Politics*, 4, 3.
- Rivière, C.** (1977). *Guinea: The Mobilization of a People* (Ithaca: Cornell University Press).
- Rodan, G.** (1993a). 'Preserving the One-Party State in Contemporary Singapore', a K. Hewison, R. Robison i G. Rodan (eds), *South-east Asia in the 1990s* (North Sydney: Allen and Unwin).
- Rodan, C.** (1993b). 'Introduction: Challenges for the New Guard and Directions in the 1990s', a G. Rodan (ed.), *Singapore Changes Guard* (Melbourne: Longman Cheshire).
- Rogers, M.L.** (1988). 'Depoliticization of Indonesia's Political Parties: Attaining Military Stability', *Armed Forces and Society*, 14, 2.
- Roth, G.** (1968). 'Personal Rulership, Patrimonialism, and Empire-Building in the New States', *World Politics*, 20, 2.

- Rouquié, A.** (1986). 'Demilitarization and the Institutionalization of Military-dominated Politics in Latin America', a G. O'Donnell, P.C. Schmitter i L. Whitehead (eds), *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- Rouquié, A.; trans. P.E. Sigmund** (1987). *The Military and the State in Latin America* (Berkeley: University of California Press).
- Rustow, D.A.** (1970). 'Transitions to Democracy: Toward a Dynamic Model', *Comparative Politics*, 2, 3.
- Sakwa, R.** (1996). *Russian Politics and Society*, 2a. ed. (Londres i Nova York: Routledge).
- Salame, G.** (ed.) (1994). *Democracy Without Democrats?: The Renewal of Politics in the Muslim World* (Londres i Nova York: I. B. Tauris).
- Salisbury, H.E.** (1993). *The New Emperors.. Mao and Deng: A Dual Biography* (Londres: Harper Collins).
- Sandbrook, R.** (1985). *The Politics of Africa's Economic Stagnation* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Schamis, H.E.** (1991). 'Reconceptualizing Latin American Authoritarianism in the 1970s: From Bureaucratic-Authoritarianism to Neoconservatism', *Comparative Politics*, 23, 2.
- Schapiro, L.** (1970). *The Communist Party of the Soviet Union* (Londres: Eyre and Spottiswoode).
- Schapiro, L.** (1972). *Totalitarianism* (Londres: Pall Mall).
- Schmitter, P.C.** (1974). 'Still the Century of Corporatism?', *The Review of Politics*, 36, 1.
- Schneider, R.M.** (1991). *'Order and Progress': A Political History of Brazil* (Boulder: Westview).
- Schoenbaum, D.** (1967). *Hitler's Social Revolution* (Nova York: Anchor Books).
- Sera, J.** (1979). 'Three Mistaken Theses Regarding the Connection Between Industrialization and Authoritarian Regimes', a D. Collier (ed.), *The New Authoritarianism in Latin America* (Princeton: Princeton University Press).
- Shaw, W.H.** (1986). 'Towards the One-Party State in Zimbabwe: A Study in African Political Thought', *The Journal of Modern African Studies*, 24, 3.
- Shils, E.** (1962). 'The Military in the Political Development of the New States', a J.J. Johnson (ed.), *The Role of the Military in Underdeveloped Countries* (Princeton: Princeton University Press).
- Sigmund, P.E.** (1977). *The Overthrow of Allende and the Politics of Chile, 1964-1976* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press).
- Skocpol, T.** (1979). *States and Social Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia and China* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Snyder, R.** (1992). 'Explaining Transitions from Neopatrimonial Dictatorships', *Comparative Politics*, 24, 4.
- Sondrol, P.C.** (1991). 'Totalitarian and Authoritarian Dictators: A Comparison of Fidel Castro and Alfredo Stroessner', *Journal of Latin American Studies*, 23, 3.
- Sondrol, P.C.** (1992). 'The Paraguayan Military in Transition and the Evolution of Civil-Military Relations', *Armed Forces and Society*, 19; 1.
- Starr, H.** (1991). 'Democratic Dominoes: Diffusion Approaches to the Spread of Democracy in the International System', *Journal of Conflict Resolution*, 35, 2.
- Stepan, A.** (1973). 'The New Professionalism of Internal Warfare and Military Role Expansion', a A. Stepan (ed.), *Authoritarian Brazil* (New Haven: Yale University Press).
- Stepan, A.** (1978). *The State and Society: Peru in Comparative Perspective* (Princeton: Princeton University Press).

- Stepan, A.** (1988). *Rethinking Military Politics: Brazil and the Southern Cone* (Princeton: Princeton University Press).
- Stephens, R.** (1971). *Nasser: A Political Biography* (Londres: Allen Lane)
- Stokes, G.** (1993). *The Walls Came Tumbling Down: The Collapse of Communism in Eastern Europe* (Oxford: Oxford University Press).
- Sundhassen, U.** (1985). 'The Durability of Military Regimes in South East Asia', a Z.H. Ahmad i H Crouch (eds), *Military Civilian Relations in South-East Asia* (Singapur Oxford University Press)
- Suryadinata, L.** (1989). *Military Ascendancy and Political Culture A Study of Indonesia's Golkar* (Athens: Ohio University Press).
- Swain, G.; Swain, N.** (1993). *Eastern Europe Since 1945* (Basingstoke: Macmillan).
- Tagle, S.G.** (1993). 'Electoral Reform and the Party System 1977-90', a N. Harvey (ed.), *Mexico: Dilemmas of Transition* (Londres: British Academic Press).
- Talmon, J.L.** (1952). *The Origins of Totalitarian Democracy* (Londres: Secker and Warburg).
- Theobald, R.** (1982). 'Patrimonialism', *World Politics*, 34, 4.
- Thompson, W.R.** (1980). 'Corporate Coup-Maker Grievances and Types of Regime Targets', *Comparative Political Studies*, 12, 4.
- Tigris, P.** (1975). 'The Prague Coup of 1948: The Elegant Takeover', a T. T. Hammond (ed.), *The Anatomy of Communist Takeovers* (New Haven: Yale University Press).
- Tillman, R.O.** (1989). 'The Political Leadership', a K.S. Sandhu i P. Wheatley (eds), *Management of Success: The Moulding of Modern Singapore* (Singapur: Institute of Southeast Asian Studies).
- Tordoff, W.** (1993). *Government and Politics in Africa*, 2a. ed. (Basingstoke: Macmillan).
- Tremewan, C.** (1994). *The Political Economy of Social Control in Singapore* (Basingstoke: Macmillan).
- Trimberger, E.K.** (1978). *Revolution from Above: Military Bureaucrats and Development in Japan, Turkey, Egypt and Peru* (New Brunswick: Transaction Books).
- Tucker, R.C.** (1961). 'Towards a Comparative Politics of Movement-Regimes', *American Political Science Review*, 55, 2.
- Tucker, R.C.** (1990). *Stalin in Power: The Revolution from Above 1928-1941* (Nova York i Londres: Norton).
- Unger, A.L.** (1974). *The Totalitarian Party: Party and People in Nazi Germany and Soviet Russia* (Londres: Cambridge University Press).
- van Dam, N.** (1979). *The Struggle for Power in Syria: Sectarianism, Regionalism and Tribalism in Politics, 1961-1978* (Londres: Croom Helm).
- Van de Walle, N.** (1994). 'Neopatrimonialism and Democracy in Africa, with an Illustration from Cameroon', a J.A. Widner (ed.), *Economic Change and Political Liberalization in Sub-Saharan Africa* (Baltimore: Johns Hopkins University Press).
- Van Donge, J.K.** (1995). 'Zambia - Kaunda and Chiluba Enduring Patterns of Political Culture', a J.A. Wiseman (ed.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).
- Vatikiotis, M.R.J.** (1993). *Indonesian Politics under Suharto: Order, Development and Pressure for Change* (Londres i Nova York: Routledge).
- Vengroff, R.; Kone, M.** (1995). 'Mali - Democracy and Political Change', a J.A. Wiseman (ed.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).
- Venter, D.** (1995). 'Malawi - The Transition to Multi-Party Politics', a J.A. Wiseman (ed.), *Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa* (Londres i Nova York: Routledge).

- Vickers, G.R.** (1990). 'A Spider's Web', *NACLA Report on the Americas*, 24, 1.
- Volkogonov, D.** (1991). *Stalin: Triumph and Tragedy*, ed. and trans. H. Shukman (Londres: Weidenfeld and Nicolson).
- Weber, M.** (1964). *The Theory of Social and Economic Organization*, trans. A. M. Henderson i T. Parsons (1a. publicació 1947) (Nova York: Free Press).
- Welch, C.E.** (1987). *No Farewell to Arms? Military Disengagement from Politics in Africa and Latin America* (Boulder: Westview).
- Welch, C.E.** (1992). 'Military Disengagement from Politics: Paradigms, Processes, or Random Events', *Armed Forces and Society*, 18, 3.
- Welsh, H.A.** (1994). 'Political Transition Processes in Central and Eastern Europe', *Comparative Politics*, 26, 4.
- White, S.** (1986). 'Economic Performance and Communist Legitimacy', *World Politics*, 38, 3.
- White S.; Nelson D.** (eds). (1986). *Communist Politics: A Reader*, part 5 (Basingstoke: Macmillan).
- Whitehead, L.** (1994). 'Prospects for a "Transition" from Authoritarian Rule in Mexico', a M.L. Cook, K.J. Middlebrook i J. M. Horncasitas (eds), *The Politics of Economic Restructuring: State-Society Relations and Regime Change in Mexico* (San Diego: University of California).
- Williasns, P.J.** (1994). 'Dual Transitions from Authoritarian Rule: Popular and Electoral Democracy in Nicaragua', *Comparative Politics*, 26, 2.
- Wiseman, J.A.** (1990). *Democracy in Black Africa: Survival and Renewal* (Nova York: Paragon House).
- Wiseman, J.A.** (1996). *The New Struggle for Democracy in Africa* (Aldershot: Avebury).
- Young, C.** (1982a). *Ideology and Development in Africa* (New Haven: Yale University Press).
- Young, C.** (1982b). 'Nationalizing the Third-World State: Categorical Imperative or Mission Impossible?', *Polity*, 15, 2.
- Zhou, X.** (1995). 'Industry and the Urban Economy', a R. Benewick i P. Wingrove (eds), *China in the 1990s* (Basingstoke: Macmillan).
- Zolberg, A.R.** (1966). *Creating Political Order: The Party-States of West Africa* (Chicago: Rand McNally).
- Zuk, G.; Thompson, W.R.** (1982). 'The Post-Coup Military Spending Question: A Pooled Cross-sectional Time Series Analysis', *American Political Science Review*, 76, 1.

Apartat 2

- Alvarez, Cheibub, Limongi y Przeworski** (1996). "Classifying political regimes". *Studies in Comparative International Development* (31, 2, pàg. 3-36).
- Brooker, P.** (2000). *Non-democratic Regimes: Theory, government and politics*. Nova York: St. Martin's Press.
- Coppedge, M.; Reinicke, W.** (1990). "Measuring Poliarchy". *Studies in Comparative International Development* (25, 1, pàg. 51-72).
- Dahl, R.** (1971). *Poliarchy*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, R.** (1989). *Democracy and its Critics*. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, R.** (1999). *La Democracia: Una guía para los ciudadanos*. Madrid: Taurus.
- Huntington, S.** (1994). *La Tercera Ola: La democratización a finales del siglo XX*. Barcelona: Paidós.
- Przeworki, A.** (1999=). "Minimalist Conception of Democracy: A Defense". A: I. Shapiro; C Hacker-Cordón (eds.). *Democracy's Value*. Cambridge: Cambridge University Press.

Webs:

<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=363&year=2009>Freedom House

<http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>Polity IV

<http://freedom.indiemaps.com/Indiemaps>